

نقش اقدامات ایمنی در اجرای تاکتیک‌های تاخت، کمین و ضد کمین در

اردوی کویر

محمد بلخی^۱

دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۰۹

پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۰

چکیده:

هدف اصلی ایمنی پیشگیری از بروز حوادث بوده و کوچک‌ترین کوتاهی، غفلت و بی‌توجهی مورد قبول نمی‌باشد. همچنین خداوند در قرآن کریم برای ایمن کردن زمین، کوه‌ها را به عنوان میخ‌ها و از طرفی اسلام را در جهت سلامت سازی زندگی بهداشت فردی، جامعه سفارش می‌کند. در این راستا این پژوهش تحت عنوان نقش اقدامات ایمنی در اجرای اردوی کویر (تاخت، کمین و ضد کمین) انجام شده و این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی، روش تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد. در بخش گردآوری اطلاعات، با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مراجعه به اسناد و مدارک موجود، مصاحبه با افراد خبره (مربیان) تجربه میدانی صورت گرفته که مربیان شرکت‌کننده بر این باور هستند که در صورت کوچک‌ترین کوتاهی باعث صدمات جبران‌ناپذیر به جامعه بزرگ سپاه و تضعیف روحیه و خارج شدن از سازمان رزم شده و از طرفی آموزش درست ضمانت اجرای در ایمنی هست و همچنین دانشجویان با رعایت اقدامات اصولی راه رفتن در کویر (حفظ تجهیزات، کلاه همیشه در سر قرار دادن، سلاح هجومی، رعایت پراکندگی، حفظ فاصله، گوش به فرمان بودن، صبر و غیره) در هنگام اجرای عملیات، خود را به مواد انفجاری نزدیک و یا به سمت مواد انفجاری حرکت نکنند و از همه مهم‌تر خود را از تیرهای مستقیم سلاح‌های جنگ‌افزاری حفظ نمایند. در پایان پیشنهادهای لازم در این زمینه ارائه شده است.

کلید واژه: کمین، تاخت، ایمنی، ضد کمین، اقدامات

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

مقدمه

خداوند در قرآن کریم برای ایمن کردن زمین کوه‌ها را به عنوان میخ‌ها و لایه جو را به منظور ایمنی از تشعشعات زیان‌بار و همچنین اسلام در جهت سلامت سازی زندگی بشر در مسیر رشد و تعالی زمینه‌های مختلف ایمن‌سازی از نظر بهداشت فردی جامعه سفارش می‌کند و بر این اساس صاحب‌نظران برای ایمنی چهار رکن اساس انسان، تجهیزات، محیط و مدیریت فرایندها و روش‌های را برشمرده‌اند که برای انجام ایمن و بدون حادثه کار و مأموریت لازم و ضروری می‌داند که در این میان دو مقوله تجهیزات و محیط اهمیت زیادی دارند که باید در برنامه‌ریزی سازمانی و توسعه شغلی کارکنان به آن‌ها توجه شود و از طرفی انسان از بدو خلقت خویش همواره با انواع حوادث و سوانح روبرو بوده است و در این راستا تلفات، ضایعات و خسارات قابل توجهی را متحمل شده است. هرچه میزان جمعیت رو به افزایش نهاده و انسان برای انجام فعالیت‌های خود به ابزار وسایل و تجهیزات جدیدی دست یافته است با خطرات و حوادث جدیدی نیز مواجه گردیده است.

نیروهای نظامی در زندگی روزمره (مأموریت‌های) خود به ویژه در انجام کارها به خصوص کار عملی همواره با خطرات مختلفی روبرو است اما همین نیروها می‌توانند با رعایت نکات ایمنی از تبدیل این خطرات به واقعه‌ای غیرمنتظره یا حادثه‌ای تلخ جلوگیری کنند. ایمنی دارای ابعاد مختلفی است که نیروها با توجه به مقتضیات زمانی و مکانی کم و بیش با آن‌ها روبرو می‌شوند. امروزه ایمنی مفهوم حفاظت از زندگی و اثربخشی نیروها و پیشگیری از وارد شدن آسیب به سازمان است. از طرفی سرمایه اصلی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که سازمان انقلابی و رسالت محور می‌باشد، نیروی

انسانی متعهد و متخصص آن است. در واقع نیروی انسانی شجاع بر اساس عقل و تدبیر کار، مزیت استراتژیک این نهاد عظیم و مقدس به شمار می‌رود. لذا دوران پر افتخار هشت سال دفاع مقدس نیز این امر را بیش از پیش اثبات رساند که نیروی انسانی مؤمن، متعهد و مجرب، بیش از هر عامل دیگری در تعیین سرنوشت صحنه نبرد نقش دارد. از طرفی حفظ و ارتقای توانمندی‌های و قابلیت‌های نیروی انسانی در هر سازمان مستلزم ارائه آموزش‌های مستمر و بهسازی بینش، دانش و مهارت‌های تخصصی کارکنان آن سازمان می‌باشد. با توجه به این که دانشگاه افسری امام حسین (ع) عهده‌دار تربیت نیروهای جوان، مؤمن، انقلابی، کارآمد، اثربخش، تأثیرگذار، علاقمند به نظام هست و این نیروهای تربیت‌شده بایستی از دانش نظامی، ایمنی و توان رزمی بالا برخوردار بوده و بر این اساس پس از اتمام دروس نظری می‌بایستی در اردوهای رزمی از جمله کویر برای بالا بردن دانش خود شرکت نمایند و در این اردو رزمی چندروزه نحوه اجرا و شرکت مستقیم در تاخت، کمین و ضد کمین ایفا می‌کند. از طرفی در حال حاضر نیز به سبب وجود دغدغه‌های فرماندهان و مسئولان نظامی مبنی بر ارتقاء و افزایش دانش ایمنی جهت کاهش آسیب‌پذیری، توجه به این موضوع مهم، امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. با توجه به آنچه که در بالا به آن اشاره شد در این پژوهش به دنبال نقش ایمنی در کاهش آسیب‌پذیری در اجرای تاخت، کمین و ضد کمین در اردوی رزمی می‌باشد.

اهمیت و ضرورت

طبق تدابیر فرمانده معظم کل قوا که می‌فرماید: دقت کنید، یک نفر از این بچه‌ها خدایی نکرده حادثه ببیند برای ما خیلی خسارتی بزرگی است این‌ها نیروهای

پرداخته شده و به بار نشسته و از آب در آمده اند، باید این ها را حفظ کنید، بر ضرورت پرداختن به امر ایمنی در اجرای تاخت، کمین و ضد کمین در نیروهای آموزش دیده و عوامل دخیل در این امر مبادرت به انجام یک پژوهش علمی دقیق به عنوان یک ضرورت بنیادی جلوه می کند که با اجرای این تحقیق محاسن زیر نصیب نیروهای نظامی خواهد شد.

۱- نقش ایمنی و اقدامات تأمینی در کمین و ضد کمین مشخص می شود.

۲- نیروهای آموزش دیده نقش ایمنی و اقدامات تأمینی را در اجرایی کمین و ضد کمین درک می کنند.

۳- نقش ایمنی و اقدامات تأمینی در تاخت مشخص می شود.

۴- نیروهای آموزش دیده در اجرای تاخت و کمین ایمنی و اقدامات تأمینی را کاملاً رعایت می کنند.

۵- از اعمال کارهای سلیقه ای و بدون مطالعه جلوگیری به عمل خواهد آمد.

۶- آموزش ایمنی و اقدامات تأمینی در تاخت و کمین و ضد کمین در یک مسیر صحیح قرار خواهد گرفت.

روش تحقیق

این تحقیق از حیث نوع، کاربردی و از روش توصیفی-تحلیلی است. چون پاسخ به مسئله مربوط به زمان حال می گردد، لذا از این روش استفاده می کنیم. در اینجا ما شرایط فعلی را مورد بررسی قرار می دهیم تا مسائل جاری را در پرتو آن روشن سازیم و در پی آنیم که با گردآوری داده های کامل تر و مناسب تر درباره ی شرایط فعلی، به شناخت کامل تری از وضعیت در زمان حال برسیم. در خصوص دستیابی به حقایق

اقدامات ایمنی در اجرای تاخت، کمین و ضد کمین، با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است و همچنین ابزار گردآوری فیش برداری و مصاحبه و تجربیات میدانی صورت گرفته است.

تعاریف

تأمین: امنیت دادن و ایمن ساختن است اما از نظر عملیاتی عبارت است از: هر اقدامی که یک نیرو انجام دهد بر اساس تفکر و عقل به منظور کاهش آسیب‌پذیر نیروی انسانی و تجهیزات منجر شود.

اما ایمنی یعنی رعایت کردن یک سری از اصولی که آسیب‌پذیری را به حداقل برساند.

کمین^۱: در لغت‌نامه عمیدی عبارت است از کسی که به قصد از پا در آوردن دشمن و یا شکار در جایی پنهان شود و فرصت نگاه دارد اما در اصطلاح: عملیات غافلگیرکننده بر روی نیروهای در حال حرکت و ساکن دشمن توسط نیروهای مستقر در کمین است. این عملیات یک رویارویی مختصر است و نیازمند به اشغال و یا تحت کنترل گرفتن یک منطقه نیست.

پس کمین را می‌توان این‌گونه تعریف نمود که یک حمله کاملاً غافلگیرانه بر اساس اطلاعات دقیق از زمان و مکان که بر علیه دشمن در حال حرکت و یا موقتاً ثابت با حجم آتش زیاد اجرا می‌شود.

۱ - Ambush operation

تاخت: تاخت یک تک هماهنگ شده توأم با غافلگیری است که بر علیه مواضع ثابت و حیاتی دشمن و یا پایگاه دشمن با حجم آتش زیاد انجام می شود.

مبانی نظری

الف- تأمین در فرهنگ فارسی عمید به معنای امنیت دادن و ایمن ساختن آمده است. در فرهنگ فارسی معین، این گونه آمده است (ت) {ع.ع.} {مص م.}، ایمن کردن، آرام دادن، حفظ کردن. در لغت نامه دهخدا، توضیح تأمین به این نحو آمده است که: امین کردن (تاج المصادر بیهقی) (دهار) حفظ کردن و امن نمودن، امین پنداشتن، اعتماد کردن، راستی کردن، امین گفتن دعای کسی را. تأمین باب تفعیل و ریشه آن «أمن» است. در لسان العرب آمده است: أمن: الأمان و الامانه بمعنی. و الأمن: ضد الخوف، یعنی در برابر به وحشت انداختن و ترساندن. در فرهنگ المنجد در توضیح «امن» این گونه آمده است: الأمان: الأطمأنینه. (آرامش) الأمتنه: الأطمینان و سکون القلب. (اطمینان دادن و آرامش قلب) أمناً: وثق به. أمتنه: اطمأن فهو أمن [در فرهنگ لغت «المعجم» نیز این گونه معنی شده است: زال خوفه وسكن قلبه (از بین رفتن ترس و آرامش قلب). أمتنه: دفع عند الخوف واعطاه أماناً. (دور کردن و راندن کسی در هنگام ترس و آرامش دادن به او) الأمن: ضد خوف. با دقت در معانی ذکر شده در فرهنگ لغات، می توان گفت «تأمین» به معنی امنیت، حفظ کردن، ایجاد آرامش و از بین بردن ترس است. اقدامات تأمینی اقداماتی هستند که از جامعه در مقابل مجرمین و اشیاء خطرناک حفاظت می کنند و به دنبال این هستند که با خشی کردن حالت خطرناک مجرمین امنیت افراد جامعه را تأمین کنند.

ب- عملیات تاخت و دستبرد^۱:

عملیات مخفیانه توأم با غافلگیری به همراه حجم آتش انبوه از موضع متحرک علیه هدف‌های ثابت و حیاتی دشمن را عملیات تاخت گویند. (صمدی، ۱۳۷۶: ۱۶) اما تاخت یک تک هماهنگ شده توأم با غافلگیری است که بر علیه مواضع ثابت، حیاتی دشمن و یا پایگاه دشمن با حجم آتش زیاد انجام می‌شود.

دستبرد عملیاتی است با مقیاس کوچک که با نفوذ در قلمرو دشمن به منظور کسب اطلاعات، گمراه کردن، به دست آوردن اشخاص و اشیاء معین و تخریب تأسیسات دشمن انجام شده و طبق طرح عقب‌نشینی می‌گردد. (همان منبع، ص ۱۵) نیروهای جنگ نامنظم تاخت را برای انهدام یا به غنیمت بردن سلاح‌ها، تجهیزات و تدارکات و کشتن و یا دستگیر کردن افراد اجرا، و همچنین با رهبری و هدایت آن تأسیسات مهم مانند پل‌های حفاظت‌شده، منابع نیرو، مراکز ارتباطی را منهدم می‌سازند. تاخت ممکن است فقط به منظور عملیات ایذائی و یا تضعیف روحیه دشمن طرح‌ریزی و اجرا گردد. چریک‌ها تاخت و دستبرد را به همان روش نیروهای منظم انجام می‌دهند و هدف آنان نیز مشابه و یکسان است. تنها اختلافی که ممکن است وجود داشته باشد این است که چریک‌ها تاخت و دستبرد را برای آزار و اذیت و تضعیف روحیه دشمن استفاده می‌کنند. گرچه دسته‌های چریک معمولاً دارای تاکتیک‌های مشابه و مشترکی هستند لکن اجرای این تاکتیک‌ها خالی از خطر نمی‌باشد زیرا آن‌ها همواره به تأسیسات ثابت تک نموده و تا موقعی که قطع درگیری و تماس نمایند در برابر حمله متقابل

۱ - Raid operation

دشمن آسیب پذیر خواهند بود. فرمانده نیروی نامنظم باید نقاط ضعف را پیدا کند و پس از اطمینان از برتری خود در آن نقطه حمله خود را با سرعت و شدت عمل شروع نماید. (قرارگاه حمزه، نبرد مخصوص: ص ۱۰۰-۱)

ج- کمین:

تک غافلگیرکننده است که از یک موضع مخفی علیه نیروهای در حال حرکت دشمن یا موقتاً ثابت با حجم آتش سنگین اجرا می شود تا تجهیزات و نیروهای دشمن منهدم و یا اسیر و همچنین باعث تخریب روحیه و به ستوه آوردن کارایی رزمی دشمن می شود. (محمدی، عملیات نیروی ویژه: ص ۱۰۳) اما کمین در اصل تک کاملاً غافلگیرانه از یک موضع پنهان مبتنی بر داشتن اطلاعات دقیق از دشمن (استعداد، زمان رفت، مسیرها و غیره) در حال حرکت و یا موقتاً ثابت با حجم آتش سنگین اجرا می شود.

اما برای اجرای هر چه بهتر کمین رزمندگان باید از کشف شدن توسط سیستم های الکترونیکی دشمن در امان باشند. و از فاکتورهایی از قبیل پراکندگی، رعایت سکوت رادیویی و استفاده از دستگاه های کشف غیرعامل، همراه با استفاده صحیح از اختفاء و پوشش طبیعی و مصنوعی منطقه عملیات و یا با بهره گیری از شرایط جوی مناسب جهت انجام عملیات برای مخفی ماندن از دید بصری و مستقیم دشمن استفاده نمایند.» (دانیالی، نبرد نامتقارن، بازشناسی و کاربرد آن: ص ۵۹) و همچنین علیرضا ناصری کمین را این گونه تعریف می کند.

- عملیات کمین ممکن است در جلو یا عقب خط مقدم نیروهای دشمن انجام شود و ممکن است بر علیه نیروهای سازمان یافته یا افراد یاغی صورت پذیرد. وجود

تعداد زیادی عملیات کمین موفق، سبب افزایش نگرانی و احتیاط دشمن در حرکات می‌شود و ادامه این روند سبب فلج کامل نیروهای دشمن می‌شود. (ناصری، ۱۳۸۲: ۶)

اما منظور از اجرای کمین، کاهش دادن قدرت و توان رزمی و به ستوه آوردن دشمن و ایجاد رعب و وحشت و پایین آوردن روحیه جنگجویی و در نهایت نابودی بخش از نیروهای دشمن می‌باشد. اجرای کمین به شکل‌های زیر می‌باشد: ۱- بر حسب زمان (با فرصت و بدون فرصت) ۲- بر حسب موقعیت (نقطه‌ای یعنی دارای یک کشتارگاه می‌باشد، منطقه‌ای دارای چند کشتارگاه می‌باشد. ۳- بر حسب آرایش (آرایش خطی، خطی دوطرفه، S شکل، U، Z، L شکل) ۴- از نظر اجرا (عنکبوتی، نزدیک، انهدامی، ایذایی) (صمدی، ۱۳۷۶: ۱۷) و از طرفی دانشجویان دانشگاه بعد از گذراندن دروس نظری باید در اردوهای رزمی از جمله اردوی کویر شرکت نموده تا در اجرای کار عملی علاوه بر تجربه میدانی نکات ایمنی را رعایت کرده و این اقدامات ایمنی را سرلوحه کار خود در ادامه خدمت مقدس پاسداری قرار دهند. اما این دانشجویان علاوه بر کار عملی باید با ایمنی سلاح‌ها و مهماتی که در اجرای کمین و تاخت (چون تیربار pk، دوشکا، ارپی چی ۷، کلاش و مهماتی از جمله TNT، فوگاز، فیتیله انفجاری، چاشنی) با سازمان ۱- تیم آتش: وظیفه انهدام ابتدا و انتهای ستون را بر عهده دارد. ۲- تیم هجوم: وظیفه کشتن نیروهای در حال مقاومت و انهدام خودروها و تجهیزات را بر عهده دارد. ۳- تیم تخریب: وظیفه مین گذاری در معابر نفوذی و انهدام پل‌ها و تونل‌ها را بر عهده دارد. ۴- تیم تجسس و پاک‌سازی: وظیفه جمع‌آوری اطلاعات، اسناد و مدارک از دشمن و شناسایی فرماندهان و مسئولین آن‌ها و دستگیری جهت تضعیف روحیه دشمن را دارد. ۵- تیم پشتیبانی: در صورت نیاز با حجم آتش زیاد وارد عمل می‌شود. ۶- تیم تأمین: ایجاد امنیت برای منطقه کمین و نیروهای کمین را بر عهده

دارد. (رسایی، ۱۳۸۹: ۱۹) به کار می رود کاملاً آشنا و اقدامات ایمنی را به طور جد انجام دهند لذا برای غنا پژوهش از اساتید مجرب کمیته های تخریب، جنگ افزار، تاکتیک که سابقه خدمتی از ۱۵ سال به بالا و حداکثر از سال ۸۷ تا اکنون در اکثر اردوی رزمی کویر شرکت فعال داشته اند نظرات خود را بیان کرده اند.

اهمیت ایمنی از نگاه قرآن و روایت

از نگاه قرآن کریم زیباترین و کامل ترین و آرمانی ترین زندگی بهشت است و شیرین ترین و اساسی ترین کمال بهشت، ایمنی آن است. ادخلوها بسلام آمین (سوره حجر، آیه ۴۶): داخل شوید به بهشت، ایمنی آن است. یدعون فیها بکل فاکهه آمین (سوره دخان، آیه ۵۵): و می خواهند در آن جا هر میوه ای را درحالی که ایمن هستند و همچنین در سوره دخان آیه ۵۱ می فرماید: ان المتقین فی مقام امین (سوره دخان، آیه ۵۱): پرهیزگاران در سکونت گاه ایمن هستند و رسول خدا فرمود: دو نعمت است که قدرشان شناخته نمی شود، صحت بدن و ایمنی و همچنین امام صادق (ع) می فرمایند: دو نعمت است که شکرشان به جا آورده نمی شود ایمنی و عافیت. در جای دیگر می فرماید: ایمنی نعمت خفته ای است هرگاه وجود داشته باشد فراموش می شود و هرگاه از بین برود به یاد می آید (بحار، ج ۸۱: ۱۷۱ - خصال، ج ۱: ۱۹) و باز می فرماید: ایمنی نعمتی است که انسان از شکر آن عاجز هست و امام علی (ع) درباره ایمنی این گونه می فرماید: صحت بدن سرمایه است و آن را غنیمت بدان قبل از آن که دچار شوید (بحار، ج ۸۱: ۱۷۳). لذا پیامبر اکرم (ص) به امام علی (ع) سفارش می کند خیری در زندگی نیست مگر با صحت بدن (بحار، ج ۷۷: ۵۸) و همچنین امام علی (ع) در این باره می فرماید: آن کسی که شما را از خطر بر حذر می دارد، مانند کسی است که شما را مژده رستگاری می دهد

و باز می‌فرماید نتیجه کوتاهی پشیمانی است و نتیجه دور اندیشی سلامتی است اما مطابق ماده ۵۹ آئین نامه انضباطی نیروهای مسلح: فرماندهان، روسا و مدیران موظف‌اند از وجود آموزش‌ها و آمادگی‌های یگانی برای جلوگیری از وقوع حوادث و مقابله با آن‌ها اطمینان حاصل نمایند اما نگاه امام و مقام معظم رهبری به ایمنی این‌گونه هست که: کوچک‌ترین کوتاهی در مراعات اصول امنیتی گناه بزرگ شناخته می‌شود و باید خودتان مراقبت خودتان را بکنید و وادار کنید کسانی از شما مراقبت کنند و گاهی یک غفلت، یک بی‌توجهی یک سهل‌انگاری ممکن است یک محصول عظیم را از دست ملتی بگیرد، سپاه نهالی است که از بطن انقلاب روییده است، اما هر نهال مثمری اگر مراقبت نشود قابل از بین رفتن است و این مراقبت وظیفه شماسست و از طرفی سردار سلامی جانشین سپاه: ایمنی مسئولیت ذاتی همه فرماندهان است، حفظ جان انسان‌هایی که تحت مسئولیت یک فرمانده انجام مأموریت می‌کنند به عهده فرمانده است. و همچنین خاطر نشان می‌کند: حفظ سلامت هر موجودی نیازمند اقدام و عمل است حفظ سلامت، شادابی، ایمنی و امنیت نیاز به داشتن استراتژی، برنامه، طرح و ساختاری برای عمل دارد و با موعظه و توصیه هم نمی‌توان به آن دست یافت. وی اظهار داشت: ایمنی باید در نیروهای مسلح مورد توجه تمام سازمان و دغدغه‌ای مستمری و پیوسته برای فرماندهان باشد. در این صورت کاهش چشمگیر و محسوس و قابل قبول حوادث، رخدادهای تلفات انسانی و ضایعات تشکیلاتی روبرو خواهیم بود. (سردار سلامی، ۱۳۹۲) در همایش ایمنی در نیروهای مسلح مطرح کرد.

اقدامات ایمنی در اجرای عملیات های تاخت، کمین و ضد کمین

لازم به ذکر است قبل از پرداختن به اقدامات ایمنی باید مواردی را که تحت عنوان اصول و ملاحظات ایمنی و تامینی در برگزاری اردوها ابلاغ و می بایستی به طور دقیق اجرا شود به شرح ذیل هست.

۱- رعایت کلیه قوانین و مقررات مربوط به آیین نامه تیراندازی و انفجارات و سایر ضوابط قوانین مربوط به اردوگاه ها و عملیات های آموزشی

۲- بهره گیری از مربیان مجرب، کارآموده و دارای مجوز معتبر مربیگری در رشته تاکتیک، تخریب، سلاح

۳- کنترل مجدد جنگ افزارهای واگذاری به مربیان و نیروهای آموزشی و اطمینان از سلامت آنها

۴- عدم استفاده از جنگ افزارها و مهمات معیوب

۵- سرکشی و نظارت بر نحوه آماده سازی، طبخ و توزیع وعده های غذایی

۶- نظارت بر حمل و جابجایی سلاح، مهمات، مواد منفجره از محل استقرار تا محل های مورد استفاده

۷- برپانمودن آتش جهت گرمایش به خصوص در فصل سرما باید خودداری شود.

۸- برقراری تأمین از محل استقرار

۹- نظارت بر شبکه آب رسانی

۱۰- مراقب از سلاح و مهمات همراه با تاکید بر پرهیز از شوخی و بازی در محل استراحت

۱۱- انتخاب مقدار و نوع مواد منفجره متناسب با موقعیت مکانی، جنس زمین و میدان دید مربی

حال با توجه با رعایت اصول ایمنی و تأمینی در خصوص اجرای دقیق در اردوها که هدف اصلی این است که شاهد کمترین آسیب‌پذیری در صحنه آموزش باشیم و لذا مقام معظم رهبری می‌فرماید دیگر شاهد هیچ آسیب در بین نیروها نباشیم. لذا برای کاهش خطرات ناشی از اجرای مأموریت، همه کسانی که در آن دخیل می‌باشند خود را باید ملزم به رعایت اقداماتی (ایمنی) بدانند که در قبل، حین و بعد از انجام مأموریت محموله کمترین آسیب را داشته باشیم به این منظور مربیان و دانشجویان قبل از اعزام به مأموریت یک کلاس توجیه در مورد نوع مأموریت مکان (زمین) و مدت مأموریت توجیه شده و به دانشجویان متناسب با فصل نوع پوشاک، غذا و تجهیزات نظامی مورد نیاز و به خصوص شرایط جویی آگاهی کامل داده می‌شود. بدین ترتیب دانشجویان قبل از اعزام موظف هستند که وسایل و کمبدهای خود را قبل از اعزام برطرف نمایند. (دین‌دار، ۱۳۹۸) اما دانشجویان هنگام عزیمت از دانشگاه به سمت مأموریت مورد نظر با تجهیزات کامل و استتار سوار ماشین شده و به سمت نقطه مورد نظر طبق ساعت مشخص حرکت می‌نمایند لازم به ذکر است که دانشجویان در هنگام سوار شدن چند نکته را رعایت نمایند که عبارت است از: الف - تأمین مسلح در داخل ماشین وجود داشته باشد ب- در صورت نقص فنی و یا وارد جایگاه سوخت شده باشد تحت هیچ عنوان دانشجویان حق پیاده شدن را ندارند. (امینی، ۱۳۹۸) اما دانشجویان ساعت مشخص به منطقه می‌رسند در این هنگام با رعایت اصل پراکندگی و سازمان مربوطه به نقطه مورد نظر حرکت کرده و در آن نقطه توسط یکی از مربیان تاکتیک، دانشجویان به نوع مأموریت و زمین منطقه، شرایط جوی توجیه می‌شوند. (علی‌نژاد، ۱۳۹۸) و

برای ادامه مأموریت با سازمان به سمت هدف رهاشده و در طول مسیر باید یک سری عوامل را رعایت کند تا آسیب پذیری به حداقل برسد عبارت است از

۱- رعایت استتار (هم رنگ کردن خود و تجهیزات با محیط به شرط اینکه دشمن تشخیص ندهد) لذا دانشجویان در این محیط خودشان را از کلاه و من جمله لباس که باید هم رنگ محیط کویر باشد تا در مقابل گرما محافظت شود را انجام می دهند.

۲- کلاه: وسیله ای است که سر یک رزمنده را در مقابل سرما و گرما و به خصوص در مقابل ترکش ها و تیرهای مستقیم سلاح های سبک مثل کلاش و سنگ های حاصل از انفجار نجات می دهد لذا در این قسمت ابتدا خصوصیت کلاه را به دانشجویان بیان می کنیم و بعد به هیچ عنوان دانشجویانی که کلاه همراه ندارند در این عملیات شرکت داده نمی شوند و این مطلب هم باید بیان شود که در محل اجرای کمین به علت صخره ای بودن و ریزش سنگ هایی که از زیر پای دانشجویان خارج می شود به سمت دانشجویان فرود می آید؛ برای مثال در اردوی تابستان رزمی ۸۸ بعد از ریزش سنگ و برخورد به دست یکی از دانشجویان باعث مجروحیت و یکی دیگر هم به سر دانشجو برخورد نموده و این دانشجو به مدت یک ساعت تحت مراقبت اکیپ امدادی قرار داشته است. حال اگر کلاه مورد استفاده دانشجویان از استاندارد لازم برخوردار باشد می توانست از آسیب پذیری دانشجویان جلوگیری می کرد. (داداشی، ۱۳۹۸)

۳- پوتین وسیله ای است که پای انسان را به عنوان قلب دوم محافظت می کند. اما اگر بندها را به خصوص دور مچ را خوب سفت نکنیم پا از همان قسمت (مچ) پیچ خورده و از صحنه رزم خارج می شود (فیضی، ۱۳۹۸)

۴- سلاح هجومی حمل شود و انگشت سبابه بالای محافظ باشد که در صورتی که انگشت روی ماشه باشد در هنگام پیاده شدن امکان شلیک سلاح وجود دارد. برای روشن شدن این مطلب مثالی میزنم؛ در سال ۸۳ دانشجویی در حال پیاده‌روی دستش روی ماشه سلاح می‌رود و سلاح شلیک می‌شود و دانشجوی جلویی از ناحیه باسن آسیب شدید می‌بیند و از صحنه رزم خارج و به بیمارستان انتقال می‌یابد (محقق) و همچنین در سال‌های بعد، پس از عملیات آتش انتقالی که دانشجویان موظف‌اند بعد از انجام مأموریت از خالی بودن سلاح (گلوله در جان لوله) اطمینان حاصل نمایند در این هنگام بنده سلاح بعضی از دانشجویان را چک کردم و در پایان کار حدود ۱۰ تا ۱۲ گلوله جنگی از جان لوله سلاح بیرون آوردم.

۵- رعایت تأمین: در این راستا برای دانشجویان آیه ۱۰۲ سوره نساء را بیان می‌کنیم که در این آیه خداوند به مسلمانان تأکید می‌کند که در هنگام به جا آوردن فریضه نماز حتماً تأمین جناحین را برقرار نمایید تا غافلگیر نشوید لذا بر اساس این آیه شریفه به همه گوش زد می‌کنیم که در طول مسیر و حتی در هنگام استراحت بین راه، نماز، ناهار حتماً باید تأمین را رعایت نمایید. (سلیمانی، ۱۳۹۸)

اما بعد از طی مسیری چند ساعته دانشجویان به محل استراحت می‌رسند که برای ادامه مأموریت از جمله تاخت، کمین، آتش انتقالی و غیره آماده می‌شوند. اما قبل از اجرای کمین و تاخت اقداماتی از جمله: الف - خالی بودن سلاح اطمینان حاصل می‌نمایند به این منظور به دانشجویان دستور می‌دهند سر سلاح به طرف آسمان و بعد سلاح را از ضامن خارج و سلاح را مسلح و به سمت آسمان شلیک می‌کنند. (عباسی، ۱۳۹۸) ب- وظایف هر نفر را در اجرای عملیات بیان، پراکندگی و رعایت

فاصله و از سالم بودن فشنگ‌ها تذکر لازم داده می‌شود. (محمد زاده، ۱۳۹۸) اما در اجرای کمین و ضد کمین ابتدا باید طوری زمین گیر شوند که بدن آسیب نینند. لذا در اجرای یکی از اردوها یک جوان هنگام زمین گیر شدن روی زمین با زانو روی زمین به حالت درازکش شده که متأسفانه فریاد ایشان ادامه مأموریت را به مخاطره می‌انداخت و بلافاصله در محل حاضر شدیم و متوجه شدیم که زانویش شکسته و ادامه مأموریت برایش غیرممکن شده و با آمبولانس منتقل به بیمارستان جهت ادامه درمان شده است. (ایمنی، ۱۳۹۷) و بعد سر سلاح موقع شلیک از زمین فاصله و رو به بالا باشد زیرا اگر هنگام شلیک رو به پایین باشد حتماً به چشم و صورت نیرو آسیب می‌زند. برای غنی شدن بحث در اجرای کمین و ضد کمین در سال ۹۶ اردوی کویر یکی از دانشجویان به تذکرات توجه نداشت لذا در اجرای عملیات قسمتی از صورت و به خصوص لب در اثر شلیک گلوله گازی (مشقی) آسیب دید، اما در اجرای ضد کمین دانشجویان باید نحوه خیزه‌رانی را کاملاً احاطه داشته که موقع زمین خوردن طوری زمین بخورند که دست و پای آن‌ها آسیب نینند. اما بعد از اجرای کمین و ضد کمین تمام دانشجویان را در یک مکان خارج از منطقه به خط کرده، ابتدا اطمینان از خالی بودن فشنگ در جان لوله سلاح و یا در خشاب حاصل می‌شود و بعد تذکرات لازم در خصوص اجرای کمین و ضد کمین بحث و تبادل نظر می‌شود و از طرفی در اجرای تاخت علاوه بر اقدامات ایمنی که در کمین و ضد کمین اجرا می‌نمایند لازم است که یک سری از اقدامات ایمنی را بیشتر نیروهای عمل کننده (هجوم) رعایت نمایند؛ این هست که به هیچ عنوان به مواد منفجره نزدیک نشوند و فاصله نفرات را رعایت کرده و هنگام شلیک طوری تیراندازی نمایند که به هم‌دیگر آسیب نزنند. در تابستان سال ۹۶ هنگام اجرای تاخت در مرحله اول یکی از مریبان که با سلاح آرپی‌چی به سمت هدف‌های از

پیش تعیین شده شلیک می‌کرد موشک آرپی چی دیرتر از معمول عمل کرد در این هنگام نیروهای هجوم در حال پیشروی به سمت نابود کردن هدف مورد نظر بوده که بنده سریع روی بی سیم رفتیم و از فرمانده هجوم خواستیم در همان مکان زمین گیر شوند و این اقدام را انجام داده و به فضل خداوند هیچ‌گونه مصدوم در این مأموریت نداشتیم. (محقق)

اما از جمله گروه‌هایی که در اجرای مأموریت تاخت و کمین و ضد کمین در اردوی کویر فعالیت دارند گروه تخریب می‌باشند که اقدامات ایمنی را قبل، حین و بعد از عملیات این‌گونه انجام می‌دهند تا آسیب‌پذیری به حداقل برسد: ابتدا مواد و وسایل مورد نیاز (فتیله، چاشنی، سیم و غیره) را به اندازه نرم پیشنهادی و تجربه خودمان درخواست می‌نماییم و بعد از تحویل گرفتن، مواد انفجاری را از چاشنی و فتیله انفجاری جدا گذاشته و در داخل ماشین جاگذاری و با اقدامات تأمینی کامل به سمت مأموریت حرکت می‌نماییم. (یوسفی، ۱۳۹۸) و بعد از رسیدن به منطقه موردنظر (منطقه عملیات) را بازدید می‌کنیم و جاهایی را که قرار است مواد انفجاری قرار دهیم را خوب شناسایی می‌کنیم، این زمین باید طوری باشد که کم‌ترین سنگ را داشته و هنگام انفجار این سنگ‌ها ترکش نشوند و به دانشجویان آسیب نزنند. (کاظمی، ۱۳۹۸) در همچنین زاویه ای انفجار را در نظر می‌گیریم و بعد سیم‌های انفجار، مواد منفجره (TNT)، گالن ۲۰ لیتری که حتماً پلاستیکی سالم که گازوئیل انتخاب می‌شود. تذکر مهم به هیچ عنوان نباید از گالن‌های فلزی انتخاب شود چون این اقدام باعث تولید ترکش می‌شود. (کاظمی، ۱۳۹۸) از طرفی باید چاشنی‌ها را جدا و در داخل یک محفظه قرار داده و جدا حمل شود اما در حین عملیات این اقدامات را انجام می‌دهیم و بعد اولین اقدام

انتخاب موضع برای خودمان که از انفجار حاصل در امان باشیم، سپس رعایت فاصله مواد منفجره با رعایت استتار؛ (هم رنگ کردن با زمین) این اقدام باعث می شود هم دانشجویان متوجه نشوند و هم در مقابل حرارت مستقیم خورشید آن را محفوظ نگه داشته ایم و در هنگام آتش گذاری تأکید بر یک نفر است که در صورت انفجار یک نفر آسیب دیده باشد. (موسایی، ۱۳۹۸) اما بعد از اتمام کار و پایان مأموریت با رعایت پراکندگی وسایل را جمع آوری و در صورت عمل نکردن یکی از مواد با هماهنگی مسئول مربوط در مکان امن آن را معدوم می کنیم. نکته ای که قابل ذکر است این است که از ابتدا تا انتهای مأموریت باید آمبولانس با رعایت استتار و موضع مناسب در محل به صورت آماده قرار داشته باشد. (عاملی، ۱۳۹۸) در یکی از مأموریت ها، یک گلوله عمل نکرده در زمین پنهان شده بود، در حالی که به دانشجویان تذکر داده بودیم، حق روشن کردن آتش را ندارید اما دانشجویان رعایت نکرده بودند آتش روشن کرده و به دور آتش حلقه زدند چند دقیقه از روشن شدن آتش نمی گذشت که صدای انفجار منطقه را به لرزه در آورد که متأسفانه در این حادثه یک شهید و چند نفر مجروح دادیم. (کاظمی، ۱۳۹۸) اما نکته ای که قابل ذکر است این است که به علت انجام فعالیت های نظامی گسترده در منطقه و عدم اطاعت پذیری بعضی از دانشجویان مبنی بر اینکه حق آتش روشن کردن را ندارند، لذا یک سری از دانشجویان به دلیل سرما دور از چشم فرماندهان آتش روشن نموده اند و چند تا از دانشجویان در اطراف آتش حلقه زده بودند، غافل از اینکه در زیر خاک یک موشک آرپی چی عمل نکرده وجود دارد و بعد از مدت بسیار کوتاهی صدای انفجار به گوش رسید و حاصل این انفجار و اطاعت پذیر دانشجویان یک شهید و چند مجروح به جا گذاشته است.

همچنین در انجام مأموریت اردوی کویر کمیته جنگ‌افزار که با سلاح‌هایی چون آرپی‌چی ۷، تیربار pk و دوشکا استفاده می‌نمایند (مهمات جنگی) به عنوان پشتیبانی آتش‌های مستقیم فعالیت دارند اقدامات ایمنی را قبل، حین و بعد از اجرای عملیات تاخت، کمین و ضد کمین انجام می‌دهند عبارت است از :

بعد از ابلاغ مأموریت و نحوه اجرای این عملیات‌ها ابتدا روی زمین رفته محل و مکان‌هایی را که قرار شده اجرای عملیات شود را به صورت کارشناسی بازدید می‌کنیم و در همان مکان یک هماهنگی لازم بر اساس تخصص مکان و زاویه تیر سلاح را با اساتید انجام می‌دهیم (صادتی فر، ۱۳۹۸) و بعد از این هماهنگی برای رفتن به مقر آماده می‌شویم و اقدامات بعدی که شامل موارد ذیل هست را انجام می‌دهیم: اطمینان از سالم بودن سلاح (لوله، خان، سه پایه و ...)، نظافت سلاح (تمیز بودن)، مهمات (تاریخ مصرف سلاح آرپی‌چی ۷)، نوارهای فشنگ حاصل می‌شود (سعیدی، ۱۳۹۸) و بعد از آن سلاح و مهمات جدا از هم به منطقه اجرای عملیات حمل شده (به خصوص موشک آرپی‌چی که نباید سرهم قرار گرفته باشد) و بر اساس جانمای که انجام شده هر مربی با سلاح مربوطه به محل مورد نظر رفته و سلاح خود را بر اساس تجربه و تخصص خود در داخل سنگر مهیا می‌نماید. در این هنگام به زاویه تیر و مناطق و زمین که تیرها فرود می‌آیند بسیار دقت می‌نماید (حکیمی، ۱۳۹۸) برای روشن شدن مطلب؛ یک مربی به خودش اجازه نمی‌دهد تیرهای سلاح و موشک‌ها را در زمین سنگی رها نماید زیرا می‌داند با این اقدام تیرها کمانه نموده و امکان آسیب دیدن نیروها صد درصد وجود دارد. (نعیمی، ۱۳۹۸) و اما در هنگام اجرای عملیات ابتدا اصل پراکندگی را رعایت می‌نماییم و بعد خود مربی مربوط هر سلاح خود در زمان فرمان شلیک

می‌نماید اما قبل از اقدام شلیک باید یک بیسیم جهت هماهنگی و به گوش بودن به همراه داشته باشد در این هنگام تیرها را به منطقه امن که خطری برای دانشجویان وجود نداشته باشد رها می‌نمایند. (نجفی، ۱۳۹۸) اما در بعضی مواقع سلاح گیر می‌کند و یا لوله سلاح داغ کرده و کارایی خود را از دست می‌دهد. در این مواقع سلاح را ضامن کرده و بعد سر سلاح را در منطقه امن قرار داده و بعد رفع گیر و تعویض لوله سلاح را انجام می‌دهیم. (حکیمی، ۱۳۹۸) و در پایان مأموریت ابتدا از خالی بودن سلاح اطمینان حاصل می‌شود و بعد سلاح، مهمات و نوارها جدا از هم و پوک‌ها جمع‌آوری می‌شود و تاکید داریم این موارد حتماً بعد از خارج شدن دانشجویان از منطقه اجرا شود. لازم به ذکر است به هیچ عنوان اجازه نمی‌دهیم دانشجویانی که در عملیات شرکت نموده‌اند به مواضع و سلاح‌ها نزدیک شوند و در خاتمه در صورتی که مهمات عمل یا کمانه کرده باشد به همراه مربیان تخریب به محل اصابت گلوله رفته و جمع‌آوری شده و در همان محل با رعایت اقدامات ایمنی منهدم می‌شوند. (علی کرمی، ۱۳۹۸)

نتیجه‌گیری

از مجموع مطالب ارائه شده در این پژوهش این نتیجه حاصل می‌شود که هدف اصلی ایمنی پیشگیری از بروز حوادث بوده است. رعایت ایمنی و همچنین هر اقدامی که بر اساس تفکر و عقل به منظور کاهش آسیب‌پذیری نیروی انسانی و تجهیزات منجر می‌شود و بر اساس رهنمود مقام معظم رهبری کوچک‌ترین کوتاهی، غفلت و بی‌توجهی یک گناه بزرگ شناخته و یک محصول عظیم را از دست سپاه و ملتی می‌گیرد و مطابق ماده ۵۹ آئین نامه انضباطی نیروهای مسلح: فرماندهان، رؤسا و مدیران

موظف‌اند از وجود آموزش‌ها و آمادگی‌های یگانی برای جلوگیری از وقوع حوادث و مقابله با آن‌ها اطمینان حاصل نمایند و بر این اساس به فرموده امام علی (ع) کسی که شما را از خطر برحذر می‌دارد مانند کسی است که شما را مژده رستگاری می‌دهد. لذا در اجرای عملیات اردوی کویر (تاخت، کمین و ضد کمین) مربیان شرکت‌کننده طبق حدیث امام علی (ع) به این باور رسیده‌اند که کوچک‌ترین کوتاهی باعث صدمات جبران‌ناپذیر به جامعه بزرگ سپاه و تضعیف روحیه و خارج شدن از سازمان رزم در اجرای مأموریت محوله می‌گردد و از طرفی آموزش درست ضمانت اجرای در ایمنی است و همچنین دانشجویان به این باور ذهنی رسیده‌باشند که با رعایت اقدامات قبل، حین و بعد اردو که شامل (اصولی راه رفتن در کویر، حفظ تجهیزات، کلاه همیشه در سر قرار دادن، اصولی خیز رفتن، سلاح هجومی، رعایت پراکندگی، حفظ فاصله، گوش به فرمان بودن، صبر بالا، کمین، تاخت، ضد استقرار و غیره) و در هنگام اجرای عملیات خود را به مواد انفجاری نزدیک و یا به سمت مواد انفجاری حرکت نکنند و از همه مهم‌تر خود را از تیرهای مستقیم سلاح‌های جنگ‌افزار (کمین، تاخت) حفظ نمایند و در پایان عملیات با حفظ خون سردی و اطمینان کامل از خالی بودن سلاح و به خود اجازه ندهند که دست به مهمات عمل نکرده و آتش روشن نماید و در پایان برای اجرای هرچه بهتر و رعایت صد در صدی ایمنی پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.

ابتدا در حوزه اساتید و مربیان:

۱- استفاده از مربیان با تجربه ده سال به بالا که باعث کاهش محسوس در میزان حوادث می‌شود.

- ۲- قبل از اجرای عملیات تاخت و کمین حتماً تمام مربیان از زمین اجرای عملیات به عنوان یک خریدار نگاه کنند.
- ۳- هر استاد خود را ملزم بداند هر گوشه از عملیاتی را که می‌خواهد انجام دهد خودش آن را چک نماید یعنی به گفته دیگران توجه نداشته باشد.
- ۴- هر استاد خود را ملزم نماید حتماً یک بار دستورات ایمنی را مطالعه نماید.
- ۵- هر استاد خود را به عنوان یک عنصر ایمنی بداند.
- ۶- مسئولین ایمنی با تجربه حضور فعال در اجرایی عملیات را داشته باشند.
- ۷- اساتید کم تجربه حتماً خود را ملزم بدانند در کنار اساتید با تجربه قرار گیرند تا تجربه لازم را به دست آورند.
- ۸- استفاده از دست کش مناسب برای انجام کار در حین عملیات الزامی است.

اما در حوزه دانشجوی:

- ۱- ایمنی خود را ملزم بدانند؛ قبل از اجرای اردو یک کارگاه ایمنی برای تمام دانشجویان که در آن شرکت نمایند و در پایان یک سری از اطلاعات مربوط به ایمنی را در اختیار دانشجویان قرار بدهند.
- ۲- هر دانشجو باید خودش را یک نیروی ایمنی بداند.
- ۳- هر دانشجو باید خود را ملزم به رعایت اطاعت‌پذیری از ابتدای مأموریت تا انتهای مأموریت بداند تا آسیب‌پذیری را به حداقل برساند.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. امینی، مصطفی (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۳. بیات، حسن (۱۳۸۵)، جزوه نامتقارن، تهران، دانشگاه جامع امام حسین(ع).
۴. بحار، ج ۸۱ ص ۱۷۱ - خصال، ج ۱ ص ۱۹
۵. تألیف جمعی از نویسندگان (جلد سوم) (۱۳۸۳)، ایمنی و تکنیک‌ها و روش‌ها، تهران، موسسه چاپ. انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)
۶. تألیف جمعی از نویسندگان (جلد دوم) (۱۳۸۴)، ایمنی و محیط و تجهیزات، تهران، موسسه چاپ. انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)
۷. تألیف جمعی از نویسندگان (جلد اول) (۱۳۸۴)، ایمنی و محیط و تجهیزات، تهران، موسسه چاپ. انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)
۸. حکیمی، مهدی (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۹. رضوی، مرتضی (۱۳۸۰)، دانش ایمنی در اسلام، چاپ مرکز تحقیقات و تعلیمات حفاظت و بهداشت کار
۱۰. دهخدا، علی اکبر، لغت‌نامه، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چ دوم ۱۳۷۷، مجلات ۲۵، ۲۲، ۹

۱۱. دین دار، قدرت الله (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۲. دادشی، فتاح (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۳. سیف الهی، رضا (۱۳۸۴)، بررسی شیوه ها و تاکتیک های نیروی زمینی آمریکا در جنگ سلطه با تاکید بر یگانهای مانوری.
۱۴. سلیمانی، باقر (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۵. سعیدی، اسماعیل (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۶. سعادت‌تی زاده، محمد تقی (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۷. فصلنامه بررسی های نظامی، هارچی سامرز، دکترین نظامی دستور العمل برای طراحی نیرو، شماره ۱۲، سال سوم، زمستان ۱۳۷۱.
۱۸. فیضی، حسین (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی
۱۹. عباسی، محسن (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، دانشکده تربیت جهادی

۲۰. علی نژاد، محمد (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، دانشکده تربیت جهادی
۲۱. کاظمی، محمد جواد (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، دانشکده تربیت جهادی
۲۲. کاظمی، بهروز (۱۳۹۱)، نحوه فرماندهی و هدایت گردان‌های پیاده نیروی زمینی سپاه در جنگ با آمریکا، دانشگاه جامع امام حسین (ع)
۲۳. محمد زاده، مهدی (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، دانشکده تربیت جهادی
۲۴. موسایی، حسن (۱۳۹۸)، تهران، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، دانشکده تربیت جهادی ۲۵- ناصری، علیرضا (پاییز ۱۳۸۲)، کمین و ضد کمین، ستاد تدوین متون آموزشی، چاپ اول
۲۶. هنر جنگ (۱۳۷۵)، معاونت آموزش، تهران، دانشگاه امام حسین (ع)